

Teorie tekstów kultury

Wykład 15

Badania kulturowe

dr Krzysztof Gajewski

1 Założenia metodologiczne

- Badania kulturowe (*Cultural criticism*)
- Kultura a cywilizacja (Norbert Elias, 1897-1990) (XIX-wieczne pojęcie *die Kultur*) (kultura wysoka, kultura popularna, kultura masowa)
- Codziennosc (*le quotidien*) (Michel de Certeau, 1925-1986) — taktyki i strategie wytwarzania znaczeń w życiu jednostki
- Antropologia codzienności (Roch Sulima, ur. 1942)
- Tekst kultury — obiekt semiotyczny, może być przedmiotem lub zachowaniem (Stefan Żółkiewski): Arkadia pod Łowiczem, Trembeckiego opis Zofiówki, karnawał, Goethego opis karnawału, kostium ludowy, oda etc.
- Antropologia interpretatywna i opis gęsty (Clifford Geertz, ur. 1946)
- Stephen Greenblatt (ur. 1943)
 - Pytania kulturowe
 - * Jakie praktyki kulturowe dzieło literackie zdaje się umacniać?
 - * Jakie są wartości ukryte w dziele?
 - * Jaki jest kontekst społeczny niezbędny do zrozumienia dzieła?
 - * Dlaczego dzieło okazało się atrakcyjne dla czytelników w danej epoce?
 - Badania kulturowe a formalizm
 - * Formaliści: analiza formalna powinna poprzedzać analizę kulturową
 - * Krytycy kulturowi: analiza kulturowa powinna poprzedzać analizę formalną

2 Definicje kultury

- kultura a natura (łac. *cultura*)
- Philip Bagby: regularności w zachowaniu członków społeczeństwa, wyjąwszy regularności dziedziczne
- Stefan Czarnowski: całokształt zobiektywizowanych elementów dorobku społecznego, wspólnych szeregowi grup i zdolnych rozszerzać się przestrzennie
- Bronisław Malinowski: całość współzależnych instytucji: rodzina, sąsiedztwo, stowarzyszenia, państwo, grupy zawodowe
- Ruth Benedict (1887-1948)
 - *Wzory kultury*, 1934:
 - * kultura jest spójnym zbiorem wzorów, przypomina indywidualną osobowość
 - * kultury apollińskie i dionizyjskie (Nietzsche)
 - * relatywizm kulturowy
 - *Chryzantema i miecz*, 1946 — kultura winy vs. kultura wstydu

3 Podstawowe pojęcia

- Wymiana *kula*, rytuał *potlacz* (Marcel Mauss)
- Pierre Bourdieu
 - Kapitał kulturowy a kapitał społeczny i ekonomiczny
 - Dystynkcja
 - Przemoc symboliczna — język nie służy do komunikacji, ale do walki
 - *Habitus*
 - * Arystoteles: *hexis* — sprawność, dyspozycja do działania
 - * św. Tomasz: nawyk do działania zgodnego z cnotą
 - * Pierre Bourdieu: system kulturowo nabytych dyspozycji do percepcji i działania
- Ideologia (Marks), fałszywa świadomość (Engels)
 - ideologia mieszczańska powieści XIX w.
 - ideologia maskulinistyczna kina hollywoodzkiego
- Fakt instytucjonalny i rzeczywistość społeczna (John R. Searle)
- Alfabet kultury (Ryszard Handke)

Literatura

- [1] Antropologia kultury, red. A. Mencwel, Warszawa 1997.
- [2] Marvin Harris, Krowy, wojny, świnie i czarownice. Zagadki kultury, Katowice 2007.
- [3] M. P. Markowski, Badania kulturowe, w: A. Burzyńska, M. P. Markowski, Teorie literatury XX wieku, Kraków 2009.
- [4] Stefan Żółkiewski, Teksty kultury, Warszawa 1988.